

УДК 342.7

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-407-411

Тетяна
ЖЕГЛІНСЬКА[©]
викладач

Аліна
ЛУКОМСЬКА[©]
курсант

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Розглянуто наявні проблеми реалізації державної мовної політики у професійній діяльності працівників Національної поліції. За результатами аналізу встановлено, що мовна та мовленнєва компетенція поліцейських є одними з найважливіших елементів їх професійної підготовки. Наголошено, що безпосередня діяльність поліцейського вимагає не лише професійної майстерності, але й широкої загальної освіти, вона невід'ємно пов'язана з інтенсивним як усним, так і писемним спілкуванням, а також передбачає досить широку мовленнєву практику, що у свою чергу вимагає чіткого вираження понять та категорій у різних сферах життєдіяльності суспільства.

Дослідження містить практичну складову, яка полягає в аналізі проблеми проявів суржик у професійному мовленні майбутніх поліцейських. У статті зроблено висновок про те, що кожному курсанту необхідно звернути увагу на своє спілкування та боротися з двомовністю, адже це призводить до погіршення враження про поліцейських як кваліфікованих спеціалістів загалом.

Ключові слова: українська мова, мовна політика, мовна та мовленнєва компетенція, суржик, професійна підготовка, поліцейський.

Постановка проблеми. Сучасні вимоги до професійної підготовки фахівців ставлять перед закладами вищої освіти нові завдання, одним з яких є формування мовної та мовленнєвої компетенції. Саме мовна підготовка особистості становить важливу характеристику її розвитку, адже через мову людина висловлює свої думки та враження, розкриває свій внутрішній світ та пізнає інших.

Мовна компетенція характеризується засвоєнням, усвідомленням мовних норм, які склалися історично в лексиці, фонетиці, орфоєпії, семантиці, граматиці та адекватним їх застосуванням у будь-якій сфері людської діяльності. Це, насамперед, інтегративне явище, оскільки охоплює цілу низку спеціальних здібностей, навичок, стратегій, умінь, знань і тактик мовної поведінки для успішного здійснення мовленнєвої діяльності у відповідних умовах спілкування. Цей вид компетенції притаманний культурній та високоосвіченій людині, сформованій особистості.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Науковою розробкою проблематики мовної компетенції поліцейських займалися Є. Боринштейн, Ф. Бачевич, Б. Козьмук, А. Поповський та ін. Саме їх наукові напрацювання слугують фундаментальним підґрунтям для подальшого дослідження відповідної тематики. Однак питання реалізації державної мовної політики в професійній діяльності поліцейського є недостатньо дослідженою, тому потребує

© Т. Жеглінська, 2022
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7707-2561>
0970426315ta@gmail.com

© А. Лукомська, 2022
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0907-9918>
alinalukomskaa00@gmail.com

подальшого аналізу та надання пропозицій щодо усунення наявних недоліків.

Метою статті є висвітлення актуальних проблем реалізації державної мовної політики у професійній діяльності працівників Національної поліції.

Виклад основного матеріалу. Мовленнєва компетенція характеризується вмінням доречно та адекватно користуватися мовою у відповідних ситуаціях (висловлювати власні бажання, думки, прохання, наміри тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (рухи, міміка, жести) та інтонаційні засоби виразності мовлення [1, с. 250].

Досить цікавою щодо цього питання є позиція Є. Бориштейна, який наголошує на тому, що мова людини чинить значний вплив саме на її духовний розвиток, на розвиток її соціокультурних рис. Вчений відзначає, що «в період соціокультурної трансформації мовне питання набуває не лише культурного, але й політичного змісту та сенсу, стає предметом інтенсивної суспільної боротьби. Адже в залежності від того, яка мова стає визначальною, тобто панівною в країні, значною мірою залежить й майбутнє культури та народу як її безпосереднього носія. Мова також може виступати засобом консолідації нації та мобілізації її життєвих сил, якщо вона утверджується владною елітою, а може й виступати як засіб політичної гри і паралізації народу, бо коли слова починають втрачати своє істинне значення, тоді народ починає втрачати свою свободу» [2, с. 65].

Тому саме мовна та мовленнєва компетенція працівників поліції є одними з найважливіших елементів їх професійної підготовки. Зважаючи на те, що безпосередня діяльність поліцейського вимагає від нього не лише професійної майстерності, але й широкої загальної освіти, вона невід'ємно пов'язана з інтенсивним як усним, так і писемним спілкуванням, а також передбачає досить широку мовленнєву практику, що вимагає чіткого вираження понять та категорій у різних сферах життя суспільства. Поліцейському під час виконання своїх професійних обов'язків доводиться перебувати в різних комунікативних ролях, оскільки він спілкується з посадовими особами та громадянами, веде ділове листування з представниками органів державної влади, складає процесуальні документи, проводить превентивну діяльність серед населення та інше [3, с. 76]. Порушення та недотримання поліцейським мовних та мовленнєвих норм може призвести до нерозуміння, а також негативної реакції у співрозмовника, що може негативно позначитися на його подальшій професійній службі.

Під час охорони публічного порядку та безпеки й під час виконання оперативно-службових завдань поліцейський не має вибору спілкуватися чи не спілкуватися з іншими особами, залежно від того, приємне чи неприємне для нього таке спілкування. Зважаючи на те, що ділове спілкування становить основу офіційних відносин, поліцейські повинні навчитися контролювати власні почуття та емоції.

Мовна та мовленнєва компетенція є одним з найголовніших факторів формування професійного іміджу поліцейського, вона характеризується безпосереднім використанням необмеженої кількості мовних одиниць, відповідних закономірностей їх функціонування, дає змогу оперувати ними для побудови різноманітних висловлювань – від найпростішого вираження будь-якого почуття – до передачі інтелектуальної інформації. Адже саме у сфері мовленнєвих реалізацій і виявляється своєрідність національної мови. Оволодіння мовленнєвою компетенцією підводить особистість поліцейського до відповідних адекватних мовленнєвих дій, готує його до мовленнєвої практики в умовах природного спілкування [4, с. 71].

Варто зазначити, що мовленнєва компетентність особистості поліцейського визначається через його мовленнєвий досвід, що містить у собі практику професійного мовного спілкування, а також систематичне використання мови з метою пізнання особистості і самого себе [5].

Вищевикладене свідчить, що мовленнєва компетентність поліцейського відіграє важливу роль для його подальшої успішної професійної діяльності. Адже якісне володіння культурою писемного та усного мовлення створює передумови для його успішної професійної діяльності.

Однак на сьогодні досить поширеною проблемою, яка стосується мовленнєвої компетентності поліцейських, є суржик. Варто наголосити на тому, що проблема суржику була і лишається актуальною. Зрозумілим є те, що довготривалий утиск української мови та одночасне насаджування іншої, тобто російської мови, суттєво позначилось насамперед на усному, а також на писемному мовленні її носіїв.

Вищевикладений аналіз мовної ситуації показав, що українська мова навіть там, де вона активно функціонувала, зазнавала значного негативного впливу мови російської, що почала перетворюватись на «язичіє», суржик, на так звану мішану з українських та російських слів мову, а частіше всього – мовних покрутів, які утворилися на основі двох мов [6, с. 53–54].

Щоб розібратися у проблемі поширення суржику серед поліцейських, нами було проведено анонімне опитування курсантів 1-х та 4-х курсів Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, темою якого було питання «Яку мову ти частіше всього обираєш для спілкування з колегами та іншими людьми?», де були такі варіанти відповідей: а) українську мову; б) російську мову; в) суржик.

До опитування долучились 20 курсантів 1-го курсу та 20 курсантів 4-го курсу. Результати анонімного опитування показали, що тільки 15 % від загальної кількості надають перевагу спілкуванню українською мовою, 25 % – російською, а 60 % – суржику (рис. 1).

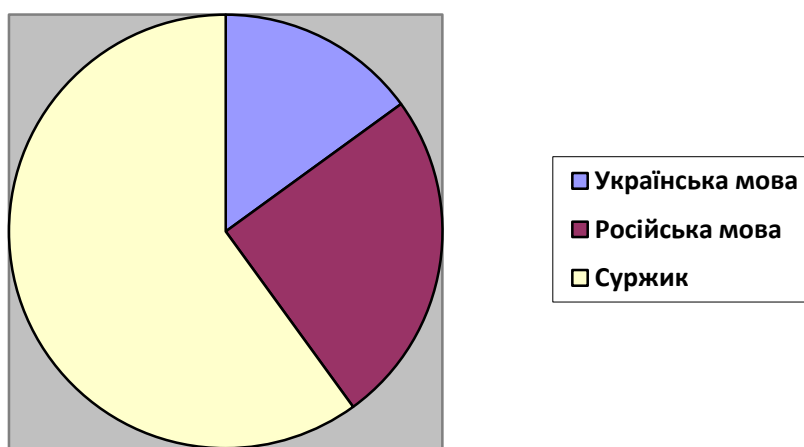

Рис. 1. Результати анонімного опитування

Здійснене опитування свідчить про те, що перевага у спілкуванні курсантів між собою, у побуті, з друзями належить саме суржику. Це дуже негативно, адже таке нехтування українською мовою може призвести до її подальшого занепаду, що створить загрозу «розмивання» української мови або ж зникнення її з активної лексики поліцейських.

Така ситуація, що склалася, вимагає свого невідкладного вирішення, бо ж такого курсанта, який у спілкуванні надає перевагу саме суржику, аж ніяк не може віднести до числа кваліфікованих поліцейських. Адже сучасний поліцейський – це людина не тільки високоосвічена та високоморальна, яка знає національне законодавство України, правильно застосовує його норми, але й уміло та професійно використовує державну мову у своїй професійній мовленнєвій (як усній, так і письмовій) діяльності.

Вважаємо, що негативним фактором, який не сприяє спілкуванню українською мовою є й те, що в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання з року в рік скорочуються обсяги навчальних годин, відведених на вивчення ділової української мови, вилучаються з навчання такі класичні дисципліни, які формують культуру мовлення та світогляд української молоді. Це такі навчальні дисципліни, як «Ораторське мистецтво», «Етика і культура мовного спілкування», «Народознавство», «Етнографія», «Мистецтво» тощо. Саме ці класичні дисципліни формують у курсантів принципи національної свідомості, моралі, інтелекту, патріотизму. Безглузде скорочення їх призводить до мовного зубожіння. Внаслідок цього рівень мовної культури майбутніх поліцейських все дедалі знижується, позбавляючи при цьому звичайного вміння гарно писати та чітко, грамотно й виразно висловлювати свої думки. Тож вивчення таких дисциплін, сприяє збагаченню рівня знань рідної мови та її художніх засобів [7, с. 34].

Висновки. Отже, для належної реалізації державної мовної політики у професійній діяльності працівників Національної поліції поліцейським необхідно звернути увагу на особливості свого спілкування, боротися з двомовністю, викоринувати суржик, адже вказані вади заважають їх належній професійній діяльності, призводять до погіршення враження у населення про поліцейських як кваліфікованих спеціалістів загалом. Кожен працівник Національної поліції повинен нести персональну відповідальність за власну чистоту мовлення.

Усуненню наявних недоліків має сприяти і виважена освітня політика у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що має зводитися до збільшення обсягів навчальних годин для вивчення ділової української мови, а також включення до навчальних планів та програм класичних навчальних дисциплін «Ораторське мистецтво», «Етика і культура мовного спілкування», «Народознавство», «Етнографія», «Мистецтво», які сприятимуть подальшому формуванню культури мовлення та світогляду української молоді.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М., Трифонова О. С., Кисельова О. І. Формування мовної особистості на різних вікових етапах : монографія. Одеса : ПНЦ АПН України, 2008. 272 с.
2. Боринштейн Є. Соціокультурні особливості мовної особистості. *Соціальна психологія*. 2004. № 5 (7). С. 63–82.
3. Бачевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ, 2004. 344 с.
4. Козьмук Б. П. Мовне законодавство і мовна політика потребують вдосконалення. *Право України*. 2002. № 10. С. 70–72.
5. Мовна політика. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um51.htm>.
6. Білозоров Є. В., Власенко В. П., Горова О. Б. та ін. Теорія держави та права : навч. посібник. ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
7. Поповський А. М., Лукомська А. А. Мова і культура мовлення правоохоронців з погляду курсанта. *Бористен*. 2020. № 05 (346). С. 28–34.

Надійшла до редакції 13.12.2022

References

1. Bohush, A. M., Tryfonova, O. S., Kyselova, O. I. (2008) Formuvannia movnoi osobystosti na riznykh vikovykh etapakh [The formation of linguistic personality at different age stages] : monohraf. Odessa : PNTs APN Ukrainy, 272 p. [in Ukr.].
2. Borynshtein, Ye. (2004) Sotsiokulturni osoblyvosti movnoi osobystosti [Sociocultural features of linguistic personality]. *Sotsialna psykholohiya*. № 5 (7), pp. 63–82. [in Ukr.].
3. Bachevych, F. S. (2004) Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky [Basics of communicative linguistics]. Kyiv, 344 p. [in Ukr.].
4. Kozmuk, B. P. (2002) Movne zakonodavstvo i movna polityka potrebuiut vdoskonalennia [Language legislation and language policy need improvement]. *Pravo Ukrainy*. № 10, pp. 70–72. [in Ukr.].
5. Movna polityka [Language policy]. URL : <http://litopys.org.ua/ukrmova/um51.htm>. [in Ukr.].
6. Bilozorov, Ye. V., Vlasenko, V. P., Horova ta in. (2017) Teoriya derzhavy ta prava [Theory of the state and law] : navch. posib. / za zah. red. S. D. Husarieva, O. D. Tykhomyrova. Kyiv, 320 p. [in Ukr.].
7. Popovskiy, A. M., Lukomska, A. A. (2020) Mova i kultura movlennia pravookhorontsiv z pohliadu kursanta [Language and speech culture of law enforcement officers from the cadet's point of view]. *Borysten*. № 05 (346), pp. 28–34. [in Ukr.].

ABSTRACT

Tetyana Zheglinska, Alina Lukomska. Implementation of the state language policy in the professional activity of a police officer. The article deals with problematic issues of the implementation of the state language policy in the professional activity of a police officer. It was established that language and speech competence of police officers are one of the most important elements of their professional training. The article emphasizes that the direct activity of a police officer requires not only professional skills, but also a broad general education, it is inextricably linked with intensive both oral and written communication, and also involves a fairly wide speech practice, which in its the turn requires a clear expression of concepts and categories in various spheres of social life. Language and speech competence is one of the most important factors in the formation of the professional image of a police officer, it is characterized by the direct use of an unlimited number of language units, the corresponding laws of their functioning, operating with them to construct various expressions – from the simplest expression of any feeling to the transmission of intellectual information. After all, it is precisely in the field of speech implementations that the originality of the national language is revealed. Mastering

speech competence brings the personality of a police officer to appropriate and adequate speech actions, prepares him for speech practice in natural communication conditions. The article contains a practical component, which consists in the analysis of the problem of surzhik manifestations in the professional speech of future police officers. Thus, it was highlighted that most of the interviewed cadets prefer to communicate with the help of surzhik. The article concludes that every cadet needs to pay attention to their communication and fight bilingualism, because this leads to a deterioration of the impression of police officers as qualified specialists in general. In our opinion, all this is caused, first of all, by the inexperience of the cadets, which cannot in any way correspond to the professional activity of a qualified police officer. After all, a modern policeman is a highly educated and highly moral person who must know not only the laws of Ukraine, but also be able to interpret them professionally in his professional speaking (both oral and written) activities.

Keywords: *Ukrainian language, language policy, language and speech competence, surzhik, professional training, police officer.*

УДК 343.6

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-4-411-418

Світлана КОРОГОД[©]

викладач

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ПІДСТАВИ ТА ПРИНЦИПИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ УМИСНОГО ВБИВСТВА, ПОЄДНАНОГО ІЗ ЗГВАЛТУВАННЯМ АБО СЕКСУАЛЬНИМ НАСИЛЬСТВОМ

Здійснено дослідження підстав та принципів криміналізації умисного вбивства, поєднаного із згвалтуванням або сексуальним насильством. За основу дослідження було обрано перелік підстав та принципів криміналізації суспільно небезпечних діянь, які було запропоновано Д. Балабановою.

За результатами дослідження підстав та принципів криміналізації умисного вбивства, поєднаного із згвалтуванням або сексуальним насильством, було встановлено, що окреслене суспільно небезпечне діяння відповідає основним підставам та принципам криміналізації.

Ключові слова: *підстави, принципи, криміналізація, умисне вбивство, згвалтування, сексуальне насильство.*

Постановка проблеми. Як зазначають Ю. Антонян та А. Ткаченко, будь-яке цивілізоване суспільство суворо охороняє моральні інтереси своїх громадян, їх життя і здоров'я, гідність і недоторканність особи, суворо караючи за будь-яке посягання на них, особливо якщо страждають діти і підлітки. Будь-яке цивілізоване суспільство суворо оберігає честь і гідність жінок як символ власної честі, а ефективність цього захисту є показником його культури. Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Тому погоджуємось із думкою О. Дудорова, що у комплексі невід'ємних прав і свобод людини і громадянина, на його думку, важливе місце займає статева свобода, а всебічне забезпечення статевої недоторканості вважається виміром цивілізаційної зрілості суспільства, його здатності створити умови для гармонійного розвитку підростаючого покоління. Удосконалення кримінально-правової протидії злочинним посяганням на життя, статева свободу й статева недоторканість особи є злободенною проблемою, що потребує вироблення соціально обумовлених і науково обґрунтованих рекомендацій, адресованих як законодавцеві для усунення вад нормативної регламентації відповідальності за вказані злочини, так і правозастосувачеві з метою правильного та однакового застосування кримінального закону [2, с. 77].

© С. Корогод, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6696-6818>

svitlanakorohod20@gmail.com